

De Staatssecretaris van Financiën
Mr. drs. J.C. de Jager
Postbus 20201
2500 EE 's-GRAVENHAGE

Secr. 2009/003
Wijziging Successiewet
Tweede Kamer nr. 31.930, 20 april 2009

6 mei 2009

Geachte heer staatssecretaris,

Onlangs hebt u het voorstel van wet tot wijziging van de Successiewet (SW) aan de voorzitter van de Tweede Kamer aangeboden. De wijziging betreft ondermeer de herziening van de tariefstructuur.

In het wetsvoorstel blijft de onevenredig bevoordeelde positie van partnerrelaties ten opzichte van andere relaties gehandhaafd en wordt deze zelfs versterkt.

Voor partners (en kinderen) zakt het tarief van de successiebelasting onder de huidige tarieflijn van 5 tot 27 procent naar 10 tot 20 procent. Voor erfgenamen van alleenstaanden gaat het tarief omlaag van 41 tot 68 procent naar 30 tot 40 procent.

De ervrijstelling gaat voor partners wederom extra omhoog van 523.667 euro naar 600.000 euro en blijft voor zogenoemde derden gelijk.

Ten onrechte wordt gesuggereerd, dat de voetvrijstelling voor derden (nieuwe tariefgroep 2) wordt verhoogd, terwijl er slechts sprake is van indexering van thans 1.942 euro naar 2.000 euro bij de invoering van de wet in 2010. De minuscule ervrijstelling wordt zelfs verlaagd van 0,37 procent naar 0,33 procent ten opzichte van de vrijstelling voor partners.

Tarieven en ervrijstelling

De tarieven voor erfgenamen van alleenstaanden worden weliswaar verlaagd, maar blijven desondanks veel te hoog. Een kleine erfenis wordt al snel belast tegen een tarief van 30 procent. Een verlaging van het laagste tarief tot 20 procent zou om budgettaire redenen niet mogelijk zijn, maar voor (klein)kinderen daarentegen zijn de tarieven verlaagd en wordt een voetvrijstelling ingevoerd van 19.000 euro.

Het grootste venijn zit in de zeer lage vrije voet voor derden. Bij de erfenissen gaat het veelal om kleine nalatenschappen. Als een neef, nicht of dierbare vriend(in) van een alleenstaanden bijvoorbeeld 20.000 euro erft, verdwijnt daarvan 5.400 euro in de staatskas. Een partner betaalt bij een nalatenschap van bijvoorbeeld 500.000 euro niets.

Toevalsbeginself

De Raad van State (RvS) stelt in zijn advies dat het buitenkansbeginself als dragende grondslag voor de heffing aan betekenis heeft ingeboet door de gewijzigde verwachtingspatronen in de huidige samenleving, alsook de continuïteitsgedachte ten aanzien van de partner die aan het vigerende erfrecht ten grondslag ligt. Ook de gedachte dat 'als het legitiem is belasting te heffen over inkomen, het ook legitiem is vermogen te belasten dat iemand zonder eigen inspanning toevalt', acht de RvS ontoereikend 'om de erf- en schenkbelastingen zoals deze zijn uitgewerkt, in hun geheel te rechtvaardigen.'

Van betekenis is dat de verwachtingspatronen van potentiële erfgenamen worden beïnvloed door de aanzienlijke verschillen in fiscale begunstigen in de wet.

Verzorgingsgedachte

In het wetsvoorstel wordt nog steeds uitgegaan van het verouderde begrip van de verzorgingsplicht. Bij de wijziging van de SW in 1979/1980 gaf het toenmalige kabinet nog te kennen, dat de ontwikkelingen op het gebied van de sociale zekerheid de noodzaak tot het treffen van voorzieningen ter verzorging van nabestaanden sterk verminderen.¹

Voorts wordt geen rekening gehouden met de sociaal-economische werkelijkheid, waarbij de meerderheid van de partners economisch zelfstandig is en elke partner over een eigen inkomen en pensioenopbouw beschikt. In zijn afscheidscollege betoogt prof. van der Burgh dat de insteek van de vernieuwing van het erfrecht was de verzorging van de overlevende partner, maar dat het erfrecht die functie al lang niet meer vervult².

Draagkracht

Een erfrechtelijke verkrijging die iemand 'zomaar in de schoot geworpen krijgt' zou een draagkrachtvermeerderende omstandigheid zijn. De vraag is hoe dit draagkrachtargument is te rijmen met de grote tarief- en voetvrijstellingsverschillen tussen een neef die vrijwel direct met het hoge tarief van 30 procent wordt geconfronteerd, en een kind van de overledene. De kosten van levensonderhoud van het kind van de overledene zijn niet hoger dan die van de neef van de erflater.³ Hetzelfde kan worden gezegd van de overige verkrijgers in de tariefgroep voor derden.

Graad van verwantschap

Het gehanteerde beginsel van de verwantschapsgraad wordt doorbroken door broers- en zusterskinderen (neven en nichten) onder te brengen in het derdentarief en kleinkinderen in het gunstiger tarief 1A, terwijl beide vallen onder de tweedegraads-verwantschap.

Maatschappelijk draagvlak

De Werkgroep modernisering successiewetgeving stelde in haar rapport dat het hoge tarief voor kinderen van broers en zusters 'veelal als bijzonder zwaar' wordt ervaren, 'ook al omdat dit nog steeds wordt ervaren als het vererven binnen de naaste familie.'⁴

Op basis van het in opdracht van het kabinet door ITM Research/Motivaction verrichte onderzoek naar het maatschappelijk draagvlak ten aanzien van categorieën verkrijgers en hun verdeling over de tariefgroepen, concludeert u dat er een gering maatschappelijk draagvlak is voor een aanpassing van de tariefstructuur.

Het voorlopig gecompriëerd rapport gaf echter reeds aanleiding tot enkele fundamentele kritische opmerkingen over de methodologische aanpak van het onderzoek.

De steekproef was niet gestratificeerd: geen onderverdeling van de geënquêteerden naar persoonlijke betrekkingen en aard van de persoonlijke betrokkenheid bij de gekozen doelgroepen.

Aannemelijk is daarom dat de steekproef niet representatief was voor mensen zonder partner en zonder kind(eren). In dat geval zeggen de resultaten niets over de voorkeuren van, en het draagvlak onder deze zwaarst belaste groep (tariefgroep III).

Voorts is de voorkeur van de meerderheid voor de huidige tariefindeling te verklaren uit de omstandigheid dat 80 procent van de nalatenschappen voorkomt binnen de in tariefgroep 1 ingedeelde familierelaties.

Een belangrijke vraag is eveneens of de ondervraagden op de hoogte waren van de zeer grote verschillen in de tarieven en vrijstellingen tussen de tariefgroepen I, II en III.

De onderzoekers concluderen onder andere 'dat de doelgroep *neef/nicht* in het huidige stelsel niet onrechtvaardig wordt behandeld'.

Deze conclusie hadden de onderzoekers op basis van de inhoud van het onderzoek niet mogen trekken. Onderzocht zijn de voorkeuren, de meningen van personen, niet de rechtvaardigingsgronden van de Successiewet (zie blz 1, onder par. 1.2: 'De uitkomst van het onderzoek geeft antwoord op de vraag wie naar de *mening* (cursief van LdZ) van de ondervraagden zwaarder danwel lichter belast zouden moeten worden.'⁵ Er zijn nog meer kritische opmerkingen bij de gehanteerde methodologische en statistische methoden te plaatsen, maar CISA beperkt zich tot de voornoemde kritiek.

De gewijzigde Successiewet 1956 – straks wet erf- en schenkingsbelasting – moet beter worden toegesneden op de maatschappelijke ontwikkelingen en de gewijzigde relatiepatronen. De fiscale strafbepalingen op vriendschappen en andere, niet op de voortplanting gerichte familierelaties horen niet thuis in een rechtvaardige wet, waarin respect voor en gelijkwaardigheid van alle burgers tot uitdrukking zijn gebracht.

Daarom behoort de voetvrijstelling voor derden aanzienlijk te worden verhoogd en behoren de tarieven verder te worden verlaagd.

Daarnaast moeten alleenstaanden iemand (een vriend, familielid of goede buur) tot 'naaste familie' kunnen aanwijzen. Deze nabestaande dient vervolgens in aanmerking te komen voor de ervvrijstelling en de tarieven die voor partners gelden.

Met belangstelling wacht CISA uw reactie af.

Hoogachtend,
Het bestuur van de Stichting Centrum
Individu en Samenleving, CISA

Mw. drs. L. de Zwaan
(voorzitter)

---

¹ Kamerstukken II 1979-1980, 16 016, nr 3, p. 1.

² Zie ook het afscheidscollege van prof. mr. G. van der Burght. *Liefde, dood en andere ongemakken*, 20 februari 2009.

³ G. van der Burght, 2009.

⁴ Rapport van de werkgroep modernisering successiewet. *De warme, de koude en de dode hand*. Ministerie van Financiën, 13 maart 2000, p. 44.

⁵ ITM, *Maatschappelijke opvattingen over Successiebelasting; Een eerste indruk*, Amsterdam, oktober 2001.